

A szerzetesélet ma az Egyesült Államokban

KERESZTY RÓKUS

Ciszterci szerzetes. Tanulmányait az ELTE könyvtár szakán végezte, 1956-ban külföldre távozott, hogy pappá szentelhesse. Rómában, Ausztriában élt, majd Amerikában telepedett le. A dallasi ciszterci gimnázium tanára, számos teológiai könyv szerzője.

A válság jellemzése

¹A *high school* az európai középiskolának felel meg.

A katolikus közösségek felbomlása

Az ötvenes években és a hatvanas évek elején az amerikai katolikus egyházban látszólag virágzott a szerzetesélet minden változata, a kontemplatív imádságra törekvő trappistáktól egészen a jezsuitáig. Hivatásban nem volt hiány. A dallasi jezsuita *high school*-nak¹ a hatvanas évek elején végző osztályából tízen léptek a jezsuita rendbe; egytől egyig kiváló jellemek, jótehetségű ifjak. Ám a tizből egyetlenegy sem maradt meg a rendben. Ez a félelmetes exodus jellemzi a hatvanas évek végét és a hetvenes éveket. Nemcsak Dallasban, hanem országszerte, és nemcsak növendékek, hanem örök fogadalmas szerzetesek, apácák és fölszentelt papok is tömegesen hagyták el hivatásukat.

Megkísérlem a válság rövid összefoglalását. A II. Vatikáni zsinat az egyház megújulását célozta meg (és hosszú távon meggyőződése szerint meg is fogja valósítani). Ám ezt a megújulást a hatvanas években a szerzetesek igen nagy hányada alaposan félreértette. Mikor fölmagasztalta a házasság személyt kiteljesítő áldásait, a zsinat hangsúlyozta, hogy ezzel nem akarja a szerzetesi életformát alábecsülni. A *Lumen Gentium*, az egyházzal szembeni dogmatikus irat külön fejezetet szentel a szerzeteséletnek. Ennek ellenére a katolikus köztudatban elharapózott a kétség és bizalmatlankodás: ha a házasság is életszentségre nevel, akkor mire jó a „természetellenes” evangéliumi tanácsok vállalása?

Azt gondolom, hogy a zsinati tanítás félremagyarázását nagyban elősegítette egy szociológiai tény: a katolikus „gettó” éppen a hatvanas években bomlott fel. Az addig a plébánia és a plébániai iskola körül csoportosuló, sokféle hátrányt szenvedő katolikus kisebbség meggazdagodott, integrálódott az amerikai társadalomba és kultúrába. A zsinat világ felé nyitását, a világ értékeinek kritikus elfogadását az „amerikai világ”-gal való kritikátlan azonosulásnak fogták fel. S bár az amerikai kultúra nagyra értékeli a vallást mint az egyén és a társadalom evilági boldogulásának hatékony eszközt (az amerikai vallásosság pozitív értékei közé tartozik a tevékeny felebaráti szeretet hangsúlyozása), lényegében értetlen azzal a hittel szemben, amely a földi életet mint az örök életre való felkészülést, a Krisztus keresztségében és feltámadásában való fokozatos részesedést fogja fel. Márpedig e hit nélkül a szerzeteséletnek nincsen értelme. Hiszen a házasságról, birtoklásról és egyéni karrierről való lemondás csak akkor vonzó, ha valami nagyobb jóért teszem: hiszek abban, hogy a Krisztussal való eszkatologikus egyesülést, a Krisz-

tusban egymással létrejövő közösséget, vagyis az örök életet már itt a földön a hit által megízlelhetem. Ha mindebben egzisztenciálisan nem hiszek, akkor a szerzeteséletet vagy elhagyom, vagy megpróbálom radikálisan átalakítani úgy, hogy az eszkatológia reménye és a kereszthordozás elfogadása nélkül pusztán evilági, pszichológiai megfontolások alapján legyen értelme.

Azok közül, akik nem léptek ki, többen próbálkoztak a szerzetesközösségük radikális reformjával. Bár legtöbbször csak félig-meddig tudatos motívumok alapján, de annál elszántabban estek neki a szerzetesélet strukturális reformjának. Megtartották ugyan a cölibátus fogadalmát, de a Krisztussal való szeretetkapcsolat helyett az egymással való barátság és a világ, elsősorban a szegények szolgálatát és az ebben való személyes kiteljesülést hangsúlyozták. Hasonlóképpen megtartották a szegénység és engedelmesség fogadalmát, de ebbe belefért az is, hogy a szerzetesközösség feladta intézményeit, hiszen mindenkinek követnie kell az Istentől kapott egyéni hivatást. Legtöbbet az egyházi iskolák szenvedtek, mivel a bennük tanító szerzetesek és szerzetesnők többsége másra érzett hivatást, például plébániai munkára, szegényekkel való foglalkozásra, de olyan is volt, aki ügyvédi vagy orvosi pályát választott. Ha mindenki a saját „ihletettsége” alapján választ foglalkozást, akkor a közös élet előbb-utóbb lehetetlenné válik. Mindenki maga köt szerződést, önálló jövedelemmel rendelkezik, a szegénység csak annyit jelent, hogy előljárója engedélyével veszi fel a fizetést, ad belőle közös rendi célokra is és többé-kevésbé szerényen él. Ilyen életmód mellett a rendház előbb vagy utóbb egy közepes kényelmű hotellé alakul át, ahová a rendtagok leginkább csak hálni és étkezni járnak. De akadtak olyan közösségek is, amelyek „kísérletképpen” nagyobb, közös házaikat földadták, kettesével, hármassával lakást béreltek maguknak, és mint „nagykorú keresztények” engedélyt kaptak arra, hogy előljáró nélkül éljenek. *Egyszóval több szerzetesközösség azt tette meg önként, fokozatosan, saját jószántából, amit a kommunista kormányzat kényszerített ki Magyarországon: feloszlatták önmagukat.* Az önmagukat szétszóró szerzetesek aztán a 80-as években válaszütt elé kerültek: egyesek úgy gondolták: „ha ténylegesen világi életet élek, akkor miért maradjak névleg szerzetes? Sokkal becsületesebb dolog, ha felmentést kérek”. Mások viszont rádöbbenek arra, hogy a nagy kísérlet kudarcot vallott; meg kell próbálni az újraalapítást. Újrakezdték a közös életet, a rendszeres közös imádságot és a közös munka vállalását.

Ma azok a szerzetesrendek vonzanak új hivatásokat, amelyek vagy nem estek a fent vázolt önfeloszlatás csapdájába, vagy tanulva az elkövetett hibákból, új életet kezdtek. Az újabb alapítások közül azok növekednek, ahol a világ szükségletei iránti nyitottság (például engesztelő imádság, a szegények, szellemi vagy testi fogyatékosok szolgálata, tanítás) szerencsésen ötvöződik a szerzetesélet lényeges alkotóelemeivel.

**Kik és miért keresik
ma a szerzeteséletet?**

Úgy tűnik, hogy ma már túljutottunk a válság mélypontján. Többen és komolyabban érdeklődnek a szerzetesség iránt, de a belépők kora jóval magasabb mint negyven-ötven évvel ezelőtt. A jelentkezők átlagéletkora harminc-harmincöt év. De gyakori a negyven-ötvenéves férfi vagy nő is. Miért van koreltolódás? A mai kultúra és az olyan nehéz egyházi helyzet teszi az Istentől kapott hivatás felismerését és elfogadását, hogy gyakran csak élete közepén vagy végén (esetleg még akkor sem) sikerül a meghívottnak összeszednie a bátorságát.

Miért keresik ma is a szerzetesi hivatást? Nyilván azért, mert Isten hívja őket. *A kegyelem éppen ezt a természetfölöttivel szemben vak és közömbös kultúrát használja fel a hívás közvetítésére.* Miután egy fiatal kipróbálta a boldogságkeresés divatos útjait, egyre világosabban kénytelen szembenézni — mint József Attila egy más kultúrában — valaminek, vagy inkább Valakinek a hiányával. Ha gyermekkorában keresztény nevelést kapott, könnyebb a dolga: egyszerre csak visszaemlékszik: az Isten már hívta gyerekkorában is, de később ezt szívesen elfelejtette. Most azonban elindul, hogy megbizonyosodjék: tényleg azért olyan üres az élete, mert Isten önmaga számára akarja lefoglalni? Néhány körülményt, például az illetők nevét megváltoztatva, négy közösségemen kívüli hivatástörténetet vázolok fel.

Négy hivatástörténet

Jim szüleitől és az iskolában kiváló katolikus nevelést kapott. Osztyáltársai, amikor ránéztek, azt gondolták, „ebből bizonyosan pap lesz”. Jim azonban hamar elfelejtette vallásos indításait, és a katolikus high school elvégzése után elindult, hogy megtalálja a boldogságot. Tudta, hogy sikeres emberek college-ba mennek, de fogalma sem volt, hogy mit tanuljon.² A kínai nyelv elég bizarrnak tűnt, és mivel a bölcsek szerint a kínai kapcsolat a jövő útja, végül is azt választotta. Egyik nőügy követte a másikat; a testi vágy egészen hatalmába kerítette a csinos fiatalembert. Egy nőt őszintén meg is szeretett. Már kitűzték az esküvő napját, de Jim az utolsó héten felbontotta az eljegyzést — maga sem tudta pontosan, miért. Csak homályosan érezte, hogy ez a házasság nem lehet az Isten akaratja. E nagy megrázkódtatás után elhatározta, hogy új életet kezd: megfegyelmezi a testét, megfékezi az életét fölperzselő szenvedélyt. Jógát tanult kiváló guruktól és maga is guru lett mások számára. Az üresség és a csömör mégsem akart elmúlni. Végül meggyónt, vezeklést vállalt és elment egy katolikus iskolába tanítónak. Rendbehozta az életét, beletemetkezett a munkába, több kiváló pappal megismerkedett. De nyugalmat még így sem talált. A gyerekkori hivatásélmény most újra és erőteljesen felszínre tört. Erre Jim módszeresen megvizsgált és végiglátogatott egy sor szerzetesrendet. Két év keresés után harmincöt éves korában lépett be abba a közösségbe, ahol az előjáróban Krisztus irgalmas szeretetével találkozott.

A másik történet egy olyan fiatalember sorsát mutatja be, aki katolikus hivatásélmény nélkül nőtt fel. Robert szigorú protestáns

²A college négyéves európai főiskolának felel meg. Csak ennek elvégzése után mehet valaki Amerikában a szó szoros értelmében vett egyetemre (*graduate studies*).

környezetbe született, nagyon keveset hallott Isten irgalmas szeretetéről, annál többet a pokol kénköves lángjairól. „Fire and brimstone Christianity” (tűz és kénkő kereszténység) — így hívják Amerikában ezt a fajta kereszténységet. Robert érzékeny lelke föllázadt szülei vallása ellen. College-ba iratkozott, hogy filozófiát tanuljon. De itt sem talált igazságot és békét. Hallott egy kiváló zen buddhista mesterről, aki Franciaországban vietnámi buddhista közösséget vezet, és elfogad nyugati érdeklődőket is. Belépett. Mesterét nagyon megszerette. Két év alatt elsajátította a zen elmélkedés művészetét: megtanult csak a jelen valóságra koncentrálni, úgy enni, úgy járni, hogy jelen van önmagának, amikor eszik és amikor jár. Békére azonban Robert itt sem talált. Rájött, hogy gyermekkorában mégiscsak megszerette Krisztust, és Krisztus hiányzik neki a zen kolostorban. (Annak ellenére, hogy úgy érezte, mestere komolyabban követi azt a Krisztust, akit nem ismer, mint sok névleges keresztény.) Két év után Robert visszatért az Egyesült Államokba és beiratkozott egy katolikus egyetem teológiaprogramjára. Jelenleg vendégként él egy kármelita kolostorban és keresi, milyen szerzetesrendbe lépjen be. Két éve küszködik önmagával, de egyelőre még a katolikus hitet sem tudja egészen elfogadni.

Találunk azonban még a mai társadalomban is aránylag töretlen ívű hivatásfejlődést. John vallásos katolikus családban nevelkedett. Már kora gyerekkorától fogva annyira tudatában volt Isten valóságának, hogy szinte állandóan Isten jelenlétében élt. Soha Őt súlyos bűnnel meg nem bántotta. S mégis előbb át kellett esnie egy reménytelen szerelmen, két éves sikeres tanításon, mielőtt megadta magát. Egy szerzetespappal való beszélgetés szembesítette önmagával: az egész karrierje lényegében menekülési stratégia az őt hívó Isten elől. Mikor erre rájött, jelentkezett a szemináriumba. Mégpedig olyan újfajta intézménybe, ahol a lelkiéletet a szerzetesélet gyakorlataival fejlesztik ki.

Bill gyerekkorától papnak készült. Plébánosa sokat foglalkozott vele, nagy ígéretet látott az értelmes, vallásos kisgyerekekben. Minden terv szerint alakult: katolikus egyetemre ment, hogy ezzel is hivatására készüljön. Lányokkal való kapcsolataiban azt vette észre, hogy beszélgetésük mindig vallási témákba torkollik. Valahogyan jobban érdekelte a lány lelke, mint a teste. A *college* évek végén mégis habozni kezdett. Az egyetemen MBA szakot (*management of business administration*) választott. A diploma megszerzése után az üzleti életben helyezkedett el. Közben folytatta a templomba járást. Esténként hosszú órákat töltött az Oltáriszentség előtt. Egy napon egy szerzetespap megkérdezte: „Mondd, mit szeretnél leginkább tenni az életeddel?” A fiatalember maga is meglepődött a saját válaszában: „Az Eucharisziát szeretném szolgálni. Az Oltáriszentségben jelenlévő Krisztust adni az embereknek.” Ez a beszélgetés fordulópont lett Bill életében. Megértette,

A hivatás nehézségei

hogy már így is sok évet elpazarolt. Belépett abba a közösségbe, amelynek tagja rávilágított hivatása valóságára.

A fent vázolt négy fiatalember közül három már közel van a hívás végleges elfogadásához. Most vizsgáljuk meg részletesebben az elfogadás nehézségeit. A hitetlen, közömbös, még inkább az ellenséges szülői magatartás nyilván súlyos akadály. Nagy belső függetlenséggel kell annak rendelkeznie, aki sikeresen megjárja a hivatás útját a szülői ellenkezéssel szemben. Úgyszintén az elszabadult szenvedélyek megfékezése, a rendetlen, zilált életmód leküzdése legyőzhetetlen akadállyal bizonyulhat. Az illető például képtelen arra, hogy reggel rendszeresen fölkeljen, hogy a szerzetesi napirend rutinja szerint éljen.

Két kulturális akadály mintegy ozmózással szinte mindenkit átjár ebben a társadalomban s ezért igen nehéz megküzdeni velük. Az egyik az az általános meggyőződés, hogy az életcélunk a boldogság, mégpedig minél előbb, itt és most, ebben az életben. Adig, amíg a szép liturgia, a meleg testvéri szeretet és a Krisztussal való találkozás érezhető boldogságot ad, a novícius boldog. Mihelyt azonban megízleli a mindennapos élet szárazságát, megzavarodik: „Hogyan szerethet az Isten, ha nem érzem? „Hogyan szerethetem én az Istent, ha csak nagy ürességet érzek, ha Rá gondolok?” Ilyenkor vagy a pusztá hit minden érzelmet transzcendáló aktusa győz a lélekben és a fiatalember boldogságot talál a boldogtalanságban, vagy megfutamodik.

A másik nehézség összefügg az elsővel: „Nem tudom, hogyan fogok érezni tíz év múlva. Hogyan várhatja el bárki is, hogy végleg elkötelezzem magamat?” Az segít, ha a fiatal növendék megérti: az ember lényegesen több mint az érzelmek és a tudatfolyam összessége. Nemcsak tudat, öntudat is, olyan valaki, aki tudatában van annak, hogy állandóan változik, de énje megmarad, éppen mint változásainak alanya. Továbbá az ember képes arra, hogy a futó időt transzcendálja, akarati aktusával átfogja egész jövőjét és — Isten kegyelmével együttműködve — egész elővételezett valóját ajándékkul adhatja Istennek. Ha valaki ezt megérti, akkor várja az örök fogadalom napját, mert megérti, hogy az Isten egészen önmagát adja és egész önmagunkat kéri viszonzásul. Az ilyen lélek ebben találja meg boldogságát, azt a boldogságot, amely minden érezhető örömnél szilárdabb és mélyebb.

Irodalom:

Lásd a kiváló helyzetlelmézést a szerzetek váltságáról A. Dilanni: *Elvilágiasodott szerzetek*, Mérleg 23, (87/4) 363–373, teljes fordítása az *America* 1987. március 14. számában megjelent írásnak.

Az induló hivatásnak Magyarországon is hasonló erővel kell megküzdenie mint az Egyesült Államokban. Másrészt mindenütt ugyanaz az Isten hív, ezért a hiteles hívás jele mindig, mindenütt, bár különböző formában, az a vágy, hogy önmagamat közvetlenül és teljes egészében az Istennek adjam át. A hivatásébresztés pedig nem propaganda, még csak nem is tanítási tevékenység: arra segít, hogy a meghívott szembesüljön az élete eseményeiben és a lelke mélyén működő isteni hívással.